

ข้อเสนอเชิงนโยบาย การสร้างเสถียรภาพ และความเข้มแข็งทางการค้า มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

จัดทำโดย

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.)

กระทรวงพาณิชย์

ดร. วิโรจน์ ณ ระนอง และคณะ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

(ทีดีอาร์ไอ)

ภายใต้โครงการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าสินค้าพืชไร่
(มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)

ข้อเสนอเชิงนโยบาย การสร้างเสถียรภาพ และความเข้มแข็งทางการค้า มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

จัดทำโดย

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.)
กระทรวงพาณิชย์ และ
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 330 เล่ม
จำนวนหน้า 46 หน้า
ปีที่พิมพ์ 2568

ที่อยู่

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์
563 ถนนนันทบุรี อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
11000

โทรศัพท์: 02-507-7895

E-mail: agri.indus.tpso@gmail.com

Facebook: <https://www.facebook.com/TPSO.MOC>

Website: <https://www.tpso.go.th/>

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์อุดมวิริยะ

101 ซอยเฉลิมเขตต์ 2 แขวงวัดเทพศิรินทร์

เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100

โทรศัพท์ 02-683-9922 02-683-9933

รายชื่อคณะผู้วิจัย

ดร. วิโรจน์ ณ ระนอง พันปรีชา ภูทอง
วุฒิพงษ์ ตุ่นยุทธ์ อรุณพร พรพูนสวัสดิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์
ข้อเสนอเชิงนโยบายการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้ามันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ --
นนทบุรี : สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์, 2568.
46 หน้า.

1. อุตสาหกรรมอาหารสัตว์, 2. อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ -- การผันแปรตามฤดูกาล, 3. สินค้าเกษตร.
I. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), ผู้แต่งร่วม II. ชื่อเรื่อง

380.141

ISBN 978-616-7722-68-9

สารบัญ

ส่วนที่ 1

ภาพรวมการศึกษา

4

ส่วนที่ 2

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สินค้ามันสำปะหลัง

12

- ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่า 12
- กติกาการค้าที่สำคัญ 16
- การผลิตและผลิภาพ 18
- ราคาและต้นทุนการผลิต 21
- การค้าระหว่างประเทศ 22
- การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 24
- ตัวอย่างนโยบายภาครัฐ 26
- ข้อเสนอเชิงนโยบาย 28

ส่วนที่ 3

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

30

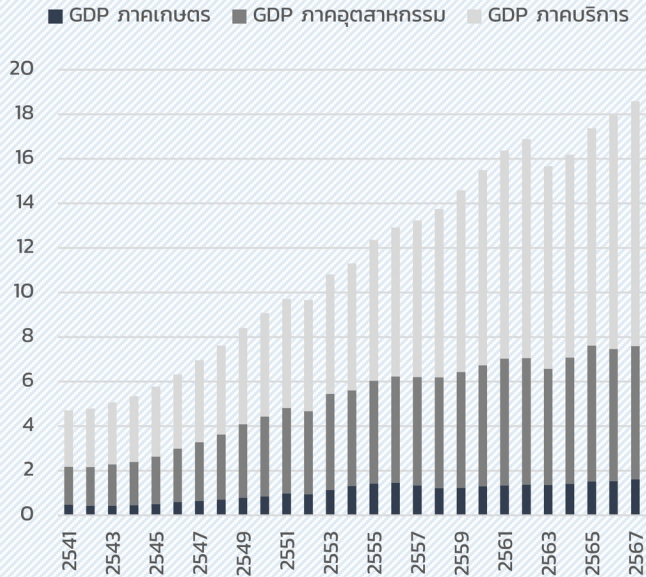
- ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่า 30
- กติกาการค้าที่สำคัญ 33
- การผลิตและผลิภาพ 34
- ราคาและต้นทุนการผลิต 37
- การค้าระหว่างประเทศ 38
- การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 40
- ตัวอย่างนโยบายภาครัฐ 42
- ข้อเสนอเชิงนโยบาย 44

ที่มาและความสำคัญ

ภาคเกษตรกรรมเคยมี
บทบาทสำคัญต่อ
เศรษฐกิจของไทย แต่
สัดส่วนรายได้จากภาค
เกษตรมีแนวโน้มลดลง
มากเมื่อเทียบกับจำนวน
แรงงาน

สัดส่วน GDP
ภาคเกษตร
มีเพียง 8.7%
ขณะที่สัดส่วน
แรงงานเกษตร
ยังสูงถึง 30.5%
ของแรงงาน
ทั้งหมด*

โครงสร้าง GDP ประเทศไทย (หน่วย: ล้านล้านบาท)

ที่มา: World Bank (2025)

โครงการวิจัยนี้มีจุดเน้นที่มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นพืชไร่ที่สำคัญของไทยที่เผชิญปัญหาซับซ้อนหลายประการ เช่น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ โรคระบาด ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ความผันผวนของราคาและผลกระทบจากนโยบายและกติกาด้านการค้าที่เปลี่ยนแปลงไป

เป้าหมายของโครงการคือการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานของพืชทั้งสอง และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งทางการค้าอย่างยั่งยืน

หมายเหตุ * ข้อมูลตามนิยามของธนาคารโลก และสำนักงานสถิติแห่งชาติ
ทั้งนี้ สัดส่วนแรงงานเกษตรขึ้นกับนิยามที่อาจต่างกันของแต่ละหน่วยงาน

วัตถุประสงค์

- 1) **เพื่อศึกษา รวบรวมข้อมูล สถานการณ์**
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าพืชไร่
(มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) เช่น
โครงสร้างต้นทุนการผลิต
มาตรฐานการผลิต สถานการณ์การค้า
ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ
ราคาสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน
วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ
อุปสรรค ของภาคเกษตร เพื่อนำไปสู่
แนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรของไทย
ให้เข้มแข็งและมีศักยภาพในการแข่งขัน
- 2) **เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย**
แนวทางการสร้างเสถียรภาพ เพิ่มโอกาส
ช่องทางการตลาด และศักยภาพในการ
แข่งขันทางการค้าให้กับสินค้าพืชไร่
(มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)
ของไทย ให้เติบโตทั้งตลาดภายในประเทศ
และตลาดต่างประเทศ
- 3) **เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผล**
การศึกษา และข้อเสนอเชิงนโยบาย
การสร้างเสถียรภาพ และความเข้มแข็ง
ทางการค้าสินค้าพืชไร่ (มันสำปะหลังและ
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ต่อหน่วยงานภาครัฐ
ภาคเอกชน วิชาชีพ ตลอดจน
อุตสาหกรรมต่อเนื่อง ให้สามารถนำไปใช้
ประโยชน์ต่อไป

พันธกิจของ

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.)

1. จัดทำและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การค้า
แห่งชาติให้มีทิศทางชัดเจนเป็นเอกภาพ
ทั้งยุทธศาสตร์รายสินค้า รายประเทศ
และการพัฒนาขีดความสามารถทาง
การแข่งขัน
2. ศึกษา วิเคราะห์ ติดตามสถานการณ์และ
มาตรการทางการค้าที่สำคัญ เพื่อเสนอแนะ
นโยบายและมาตรการให้สอดคล้องกับ
สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
3. จัดทำและพัฒนาเครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจ
การค้าเพื่อสนับสนุนการออกแบบนโยบายและ
ยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพ
การบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจการค้า
ของประเทศ
4. เป็นศูนย์กลางระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ
เชิงลึกด้านเศรษฐกิจการค้า
5. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและ
ภาคเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

โครงการวิจัยนี้ออกแบบตามพันธกิจของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) โดยใช้ **การวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ** เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของสินค้าประมงและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ครอบคลุมทั้งภาพรวมพืชไร่และรายสินค้า ขั้นตอนวิจัยประกอบด้วย

- **การรวบรวมและประมวลข้อมูลพื้นฐาน** ของธุรกิจและการค้า
- **การระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง** ผ่านการสัมภาษณ์ ประชุมปฏิบัติการ และการเผยแพร่ผลทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาค
- **การวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจและการค้า** เช่น SWOT Analysis และตัวชี้วัดอื่น ๆ
- **การทบทวนเอกสาร** ครอบคลุมยุทธศาสตร์ นโยบาย การผลิต การตลาด และการส่งออก
- **การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและมาตรการการค้า** แยกกรณีสินค้าประมงและข้าวโพด เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค
- **การสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย** ระดับประเทศและเฉพาะสินค้า พร้อมบทบาท สนค. ในการขับเคลื่อน
- **การสรุปและอภิปรายผล**

นอกจากรายงานฉบับสมบูรณ์ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดแล้ว โครงการได้จัดทำ**รายงานฉบับย่อ** เพื่อสรุปประเด็นสำคัญต่าง ๆ โดยสังเขปดังต่อไปนี้

สรุปสาระสำคัญ สินค้ามันสำปะหลังของไทย

ประเด็นสำคัญมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์

จุดแข็ง

- ไทยเป็นผู้ส่งออกมันสำปะหลังรายใหญ่ที่สุดของโลกมานานหลายทศวรรษ
- ประสบความสำเร็จในการพัฒนาในทุกกระดับจนถึงปลายน้ำ
- มาถึงจุดที่การส่งออกไม่จำเป็นต้องพึ่งสินค้าปฐมภูมิอย่างพืชส่วนใหญ่
- พัฒนาพันธุ์ดีและพันธุ์ต้านทานโรคได้ต่อเนื่อง โดยทั้งภาควิชาการ
- มูลนิธิสถาบันพัฒนามันสำปะหลังแห่งประเทศไทย และองค์กรต่างประเทศ
- อุตสาหกรรมมีการรวมกลุ่มเป็นสมาคมที่มีบทบาทสูง

จุดอ่อน

- ไทยมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าคู่แข่ง เนื่องจากที่ดินเสื่อมโทรม
- ตลาดส่งออกแคบ ราคาผันผวน
- จัดการโรคใบด่างได้ช้ากว่าคู่แข่งอย่างเวียดนาม
- ต้นทุนสูง แรงงานขาดแคลน สังคมสูงวัย
- การผลิต เกิดปัญหาฝุ่น-บุกรุกป่า ถ้าไม่แก้ไขอาจกระทบการค้า

โอกาส

- แป้งมันดิบ/แป้งมันดัดแปร ต่อยอดได้หลากหลายอุตสาหกรรม
- มีโอกาสเติบโตในพลาสติกชีวภาพและอื่น ๆ
- สามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางมันสำปะหลังภูมิภาคได้
- กลไกรัฐ/ทูตพาณิชย์ช่วยขยายตลาดและลดการพึ่งพาตลาดเดียวได้

อุปสรรค

- ระยะเวลาพึ่งพาตลาดจีนมาก ในขณะที่จีนลดการใช้มันสำปะหลังผลิตเอทานอล
- โรคใบด่างและอุตสาหกรรมที่ย้ายตัวทำให้วัตถุดิบเริ่มขาด แต่นำเข้ายากขึ้น
- ลาวเก็บหัวมันสำปะหลังให้โรงแป้งในประเทศ และการนำเข้าจากกัมพูชาชะงัก
- เกษตรกรไทยยังพึ่งพาการอุดหนุนจากรัฐ เสี่ยงกับการตัดกติกาค้าโลก
- มาตรการกีดกันการค้าด้านสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยมีแนวโน้มเข้มงวดขึ้น

สรุปสาระสำคัญ สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย

ประเด็นสำคัญข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และผลิตภัณฑ์

จุดแข็ง

- มีความต้องการสูงจากอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ภายในประเทศ
- ประสบความสำเร็จในการพัฒนาและผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพสูง ช่วยให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น
- เป็นพืชอายุสั้น ปลูกง่ายในพื้นที่ที่มีน้ำสม่ำเสมอ
- มีระบบโลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการค้าทั้งในประเทศ และการส่งออก/นำเข้า

จุดอ่อน

- พื้นที่ปลูกที่เหมาะสมมีจำกัด ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ ต้นทุนการผลิต และการขนส่งสูง
- คุณภาพผลผลิตต่ำ ส่วนหนึ่งเพราะเก็บเกี่ยวก่อนสุก ในช่วงที่มีความชื้นสูง
- ระบบรับซื้อหันมารับซื้อจากผู้มีเอกสารสิทธิ์ อาจทำให้เกษตรกรบางส่วน ขาดรายได้ราคาต่ำและลดการปลูกลง
- การนำเข้าภายใต้ AFTA น่าจะมีข้อจำกัดในการควบคุมการเผา และ PM2.5

โอกาส

- ความต้องการข้าวโพดในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ของไทยยังเติบโตต่อเนื่อง
- ตลาดต่างประเทศยังมีความต้องการข้าวโพดสูง
- การเปิดเสรีนำเข้าจากนอก AFTA (เช่น สหรัฐอเมริกา) อาจช่วยลดต้นทุน เพิ่มทางเลือก และลดปัญหา PM 2.5
- เทคโนโลยี Genome Editing และอื่นๆ

อุปสรรค

- พื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสมมีจำกัด
- ปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม เชื้อรา และศัตรูพืช
- การบุกรุกป่าและมลพิษจากการเผาตอซัง
- มาตรฐานสิ่งแวดล้อมจาก EU จีน อาจกระทบส่งออก

แนวทางการกำหนดนโยบายพืชไร่

คณะผู้วิจัยจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับสินค้าพืชไร่ทั้งมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งแม้จะมีบริบทที่แตกต่างกัน แต่ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 3 ประการ

- **ประการแรก คือ ปรับเปลี่ยนบทบาทและนโยบายภาครัฐ**
จากการเป็นผู้แทรกแซงราคามาเป็นผู้สนับสนุนเชิงโครงสร้างที่ยั่งยืนแทน เช่น สร้างกลไกทางการเงินที่ยืดหยุ่นเพื่อสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช พัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และการมีระบบการค้าที่ให้โอกาสและเอื้อกับการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของทุกฝ่ายตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ
- **ประการที่สอง คือ ส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม**
ควรมุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชที่ต้านทานโรคและให้ผลผลิตสูง รวมทั้งการสนับสนุนเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมและคุ้มค่า เช่น ระบบเกษตรแม่นยำ เครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทและพื้นที่ เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวที่ทันสมัย ลดการใช้แรงงานคน รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพอย่าง Genome Editing ภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้ประเทศไทยตกขบวนเทคโนโลยีในอนาคต
- **ประการที่สาม คือ แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม**
เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว ควรส่งเสริมการระบบการเกษตรหรือการปลูกป่าในพื้นที่สูง เพื่อแก้ปัญหาคาร์บอนกרקป้าและฝุ่น PM 2.5 เร่งพัฒนาตลาดคาร์บอนเครดิตให้ใช้งานได้จริงเพื่อสร้างแรงจูงใจทางการเงินให้กับเกษตรกร และวิจัยพัฒนาและปรับกติกาค้าให้อุตสาหกรรมสามารถลดต้นทุนและสร้างรายได้จากการจัดการของเสียและผลผลิตพลอยได้ต่าง ๆ

คุณพูนพงษ์ นัยนาภากรณ์

ผู้อำนวยการ
สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
โฆษกกระทรวงพาณิชย์

“

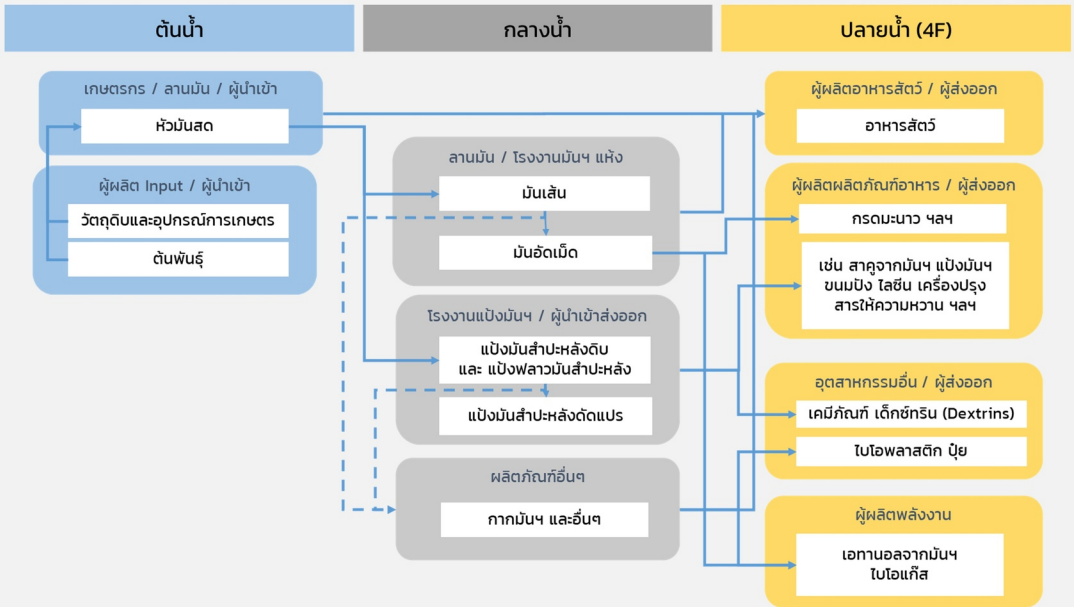
ในฐานะหน่วยงานด้านการคิดวิเคราะห์ของกระทรวงพาณิชย์ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันด้านการค้าของไทยในเวทีโลก เรามุ่งมั่นผลักดันนโยบายที่นำไปสู่การปฏิรูปและการเติบโตทางเศรษฐกิจการค้าที่เข้มแข็ง รวมถึงสร้างความเข้มแข็งให้ภาคเกษตร อันเป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย

ประเทศไทยต้องปรับนโยบายเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการค้าและสร้างความเข้มแข็งให้กับสินค้าเกษตรของไทยซึ่งมันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน สร้างรายได้และสร้างเม็ดเงินให้กับเศรษฐกิจของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง

โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกร และภาควิชาการ หากร่วมมือกันอย่างจริงจังก็จะทำให้มันสำปะหลังและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตลอดจนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

”

ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลัง

ห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลังของไทยแบ่งได้เป็นสามส่วนหลัก คือ ต้นน้ำ (การผลิตหวัมันสด) กลางน้ำ (การแปรรูปเป็นสินค้าขั้นต้นของอุตสาหกรรม) และปลายน้ำ (การแปรรูปเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย)

- **ต้นน้ำ:** คือส่วนของเกษตรกรผู้ผลิตหวัมันสำปะหลังสด
- **กลางน้ำ:** คือส่วนที่นำหวัมันสำปะหลังสดไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นต้นของอุตสาหกรรม เช่น มันเส้นและแป้งมันสำปะหลัง
- **ปลายน้ำ:** คือส่วนที่นำผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อาหารสัตว์ พลังงาน และเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ

อุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยมีจุดแข็งสำคัญ คือสามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นอุตสาหกรรมที่ครบวงจร ทำให้สามารถผลิตและส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าสูงกว่าสินค้าปฐมภูมิ แต่อุตสาหกรรมแปรรูปและอุตสาหกรรมต่อเนื่องจะเติบโตไปในระยะยาวได้นั้น ก็จะต้องมีวัตถุดิบที่เพียงพอ ซึ่งในอนาคตน่าจะจำเป็นต้องนำเข้าวัตถุดิบเพิ่มจากประเทศเพื่อนบ้านด้วย

ห่วงโซ่มูลค่ามันสำปะหลังของไทย (ต้นน้ำ)

ต้นน้ำ: การผลิตและจัดหา หัวมันสำปะหลัง

ต้นน้ำเป็นการผลิต**หัวมันสำปะหลังสด** โดยเกษตรกรเป็นผู้เพาะปลูก แล้ว ขาย หัวมันสำปะหลังสดให้ลานมันหรือขาย โดยตรงให้โรงงานหรือโรงแปง

- เกษตรกรนิยมปลูกช่วงต้นฝนหรือปลายฝน เพราะไถดินง่ายและไม่ขึ้นจนเกินไป
- เก็บเกี่ยวได้ตั้งแต่อายุ 6 เดือนขึ้นไป กรมวิชาการเกษตรแนะนำที่ 12 เดือน
- ปลูกต้นฝน (พ.ค.-มิ.ย.)
เก็บเกี่ยวได้ ช่วงเดือน ธ.ค.-มี.ค.
- ปลูกปลายฝน (ต.ค.-พ.ย.)
เก็บเกี่ยวได้ ช่วงเดือน พ.ค.-ส.ค.
- การเก็บเกี่ยวในช่วงหน้าแล้ง (พ.ย.-มี.ค.) จะได้เปอร์เซ็นต์แป้งสูงกว่าช่วงฤดูฝน (เม.ย.-ส.ค.)
- เกษตรกรอาจเก็บเกี่ยวเร็วกว่าที่ กรมวิชาการเกษตรแนะนำ (12 เดือน) หรือช้ากว่า เช่น มากกว่า 2 ปี ขึ้นกับปัจจัยด้านราคาและเศรษฐกิจด้วย
- การนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน
 - ปี 2567 ไทยนำเข้าหัวมันสดและมันเส้นรวม 4.5 ล้านตัน โดยนำเข้าจากลาว (53.3%) กัมพูชา (45.9%) และเมียนมา (0.7%)
 - แต่การนำเข้าจากลาวและกัมพูชามีแนวโน้มลดลงมากในช่วงต่อไป

กลางน้ำ: การแปรรูปมันสำปะหลังสด

ในส่วนกลางน้ำเป็นการนำหัวมันสำปะหลังสดมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่

- **มันสำปะหลังแห้ง:** เป็นการนำหัวมันมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วตากแห้งเพื่อลดความชื้น โดยทำเป็น**มันเส้น**หรือ**มันอัดเม็ด** เพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์และวัตถุดิบในการผลิตเอทานอลต่อไป
- **แป้งมันสำปะหลัง:** แบ่งเป็น
 - **แป้งฟลาวมันสำปะหลัง** ที่ยังคงมีองค์ประกอบตามธรรมชาติ
 - **แป้งมันสำปะหลังดิบ** ที่ผ่านการกรองจนบริสุทธิ์เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมอื่น ๆ จากนั้นก็ยังมี การนำแป้งมันสำปะหลังมาแปรรูปต่อเป็น
 - **แป้งมันสำปะหลังดัดแปร** เพื่อให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการใช้งานเฉพาะทางมากขึ้น
- **กากมันสำปะหลัง:** เป็นส่วนที่เหลือจากการแปรรูปสามารถนำไปใช้ผลิตปุ๋ย อาหารสัตว์ หรือแปรรูปเป็นไบโอพลาสติกได้

ห่วงโซ่มูลค่ามันสำปะหลังของไทย (ปลายน้ำ)

ปลายน้ำ: การใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง

อาหาร (Food):

- แป้งมันสำปะหลัง: ใช้ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว วุ้นเส้น และสาหร่าย
- สารให้ความหนืดและคงตัว: ใช้ในซูป ซอส และขนมหวาน
- สารให้ความหวาน/ปรุงรส: โดยการแปรรูปเป็นกลูโคสไซรัป ฟรุคโตสไซรัป และผงชูรส

อาหารสัตว์ (Feed):

- มันเส้นและมันอัดเม็ด: เป็นแหล่งพลังงานหลักในอาหารสำหรับสุกร ไก่ และโค
- กากมันสำปะหลัง: ใช้เป็นส่วนผสมในอาหารสัตว์ได้

ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Factory):

- อุตสาหกรรมกระดาษ: ใช้เป็นสารเคลือบผิว
- อุตสาหกรรมสิ่งทอ: ใช้เป็นสารช่วยเพิ่มความแข็งแรงของเส้นด้าย
- อุตสาหกรรมเคมีและเครื่องสำอาง: ใช้เป็นส่วนผสมของกาว และสารให้ความชื้น
- พลาสติกชีวภาพ: ใช้ผลิตไบโอพลาสติก

พลังงาน (Fuel):

- เอทานอล: ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเชื้อเพลิงแก๊สโซฮอล์
- ไบโอดีเซล: ผลิตจากเศษมันสำปะหลังเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในโรงงาน

การซื้อขายมันสำปะหลังภายในประเทศ

การกำหนดราคารับซื้อและการคิดค่าเชื้อเพลิง

- ผู้ประกอบการลานมัน โรงแป้ง หรือโรงงานเอทานอล ต้องประกาศราคารับซื้อโดยกำหนดเปอร์เซ็นต์แป้งที่ 25%
- ปรับราคาเพิ่มหรือลดตามเปอร์เซ็นต์แป้งโดยเพิ่มไม่ต่ำกว่า 0.05 บาทต่อเปอร์เซ็นต์แป้ง และลดไม่เกิน 0.05 บาทต่อเปอร์เซ็นต์แป้ง
- การปรับราคาเพิ่ม/ลด 0.05 บาทต่อ 1% แป้ง เป็นการปรับที่ต่ำกว่าการซื้อตามเปอร์เซ็นต์แป้งล้วน ๆ อย่างในเวียดนาม
- แม้จะมีกฎหมายบังคับ แต่ในทางปฏิบัติ ผู้ซื้อบางรายรับซื้อ “มันคละ” โดยไม่ได้วัดเปอร์เซ็นต์แป้ง

มาตรฐานสินค้า – มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้ามาตรฐาน ต้องไม่มีสิ่งเจือปนหรือสารตัวเชื่อมเกินกำหนด หากไม่ผ่านมาตรฐานต้องทำลายทิ้ง

การบริการตรวจสอบสินค้า – มีการกำหนดอัตราค่าบริการตรวจสอบและออกใบรับรองมาตรฐานสินค้ามันสำปะหลังแบบขึ้นบันไดตามน้ำหนักสินค้า โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้ากรมการค้าต่างประเทศ และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

การขายมันสำปะหลังระหว่างประเทศ

การกำหนดคุณภาพและมาตรฐานมันเส้น

สะอาด – มันเส้นสะอาด (Dried Cassava Chips) มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ซื้อสามารถตรวจสอบและรับประกันได้ว่าได้รับสินค้าที่มีคุณภาพตามที่ตกลงกันไว้ ซึ่งมาตรฐานเหล่านี้จะครอบคลุมถึงเปอร์เซ็นต์แป้ง เส้นใย ความชื้น สิ่งเจือปน และลักษณะของมันเส้น

การส่งออก – ในปี 2551 รัฐบาลเคยใช้มาตรการควบคุมการส่งออกมันเส้น โดยจำกัดปริมาณส่งออกในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน ซึ่งเป็นช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก เพื่อรักษาระดับราคาในประเทศและป้องกันปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ แต่รัฐบาลได้ยกเลิกมาตรการนี้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2561 เป็นต้นมา

การนำเข้า – การนำเข้มันสำปะหลังจากต่างประเทศถูกควบคุมเพื่อป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชที่อาจติดมากับสินค้า และเพื่อให้สินค้าที่นำเข้ามีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยมีข้อกำหนดที่สำคัญ ดังนี้:

- การขึ้นทะเบียน: ผู้นำเข้าต้องขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนการนำเข้าทุกครั้ง
- หนังสือรับรอง: ต้องมีหนังสือรับรองจากประเทศผู้ส่งออกที่ยืนยันว่าสินค้าปลอดจากศัตรูพืชและได้มาตรฐาน
- การตรวจสอบ: สินค้าที่นำเข้าจะต้องผ่านการตรวจสอบ ณ ด่านตรวจพืช

แหล่งผลิตสำคัญของโลก

- ไทยเป็นผู้ผลิตอันดับ 3 ของโลก แต่เป็นผู้ส่งออกอันดับ 1 ของโลก
- มันสำปะหลังมีแหล่งผลิตสำคัญในประเทศเขตร้อนทั้งในเอเชีย แอฟริกา และอเมริกาใต้
- ในทวีปเอเชีย ไทยมีคู่แข่งหลายประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย กัมพูชา เวียดนาม และลาว
- ประเทศเหล่านี้ต่างก็มีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้ส่งออกมันสำปะหลังในตลาดโลก และเป็นคู่แข่งด้านราคาและการขยายตลาดในประเทศผู้นำเข้าหลักอย่างจีน

ปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังของประเทศต่าง ๆ (หน่วย: ตัน)

อันดับ	ประเทศ	พ.ศ. 2566	
	โลก	333,681,184	100%
1	ไนจีเรีย	62,690,092	19%
2	คองโก	45,173,584	14%
3	ไทย	30,616,586	9%
4	กานา	26,520,780	8%
5	บราซิล	18,514,316	6%
6	อินโดนีเซีย	17,213,042	5%
7	กัมพูชา	13,885,310	4%
8	แองโกลา	11,240,420	3%
9	เวียดนาม	10,377,129	3%
10	โมซัมบิก	7,610,852	2%

ที่มา: Food and Agriculture Organization (2025)

แหล่งผลิตสำคัญของไทย

แหล่งผลิตในประเทศไทย - การปลูกมันสำปะหลังในประเทศไทยกระจายอยู่ในแทบทุกภูมิภาค ยกเว้นภาคใต้ ซึ่งภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวย เนื่องจากมันสำปะหลังเป็นพืชที่ทนแล้งและต้องการน้ำน้อย และเหมาะกับการปลูกในพื้นที่ที่มีความชื้นต่ำ

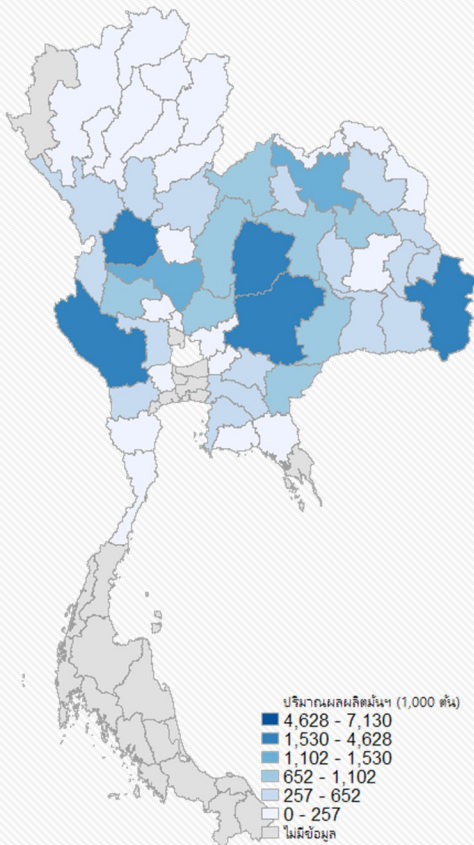
ปัจจัยที่ทำให้มันสำปะหลังได้รับความนิยม

- การปลูกมันสำปะหลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในไทย เนื่องจากเป็นพืชที่ปลูกง่ายและมีต้นทุนการผลิตต่ำเมื่อเทียบกับพืชไร่หรือพืชยืนต้นอื่น ๆ
- นอกจากนี้ ยังเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ในดินที่ค่อนข้างเสื่อมสภาพ ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการเพาะปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ที่อาจไม่เหมาะสมกับพืชชนิดอื่น

จังหวัดที่เป็นแหล่งเพาะปลูกสำคัญ

- จังหวัดที่เป็นแหล่งเพาะปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของไทยส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ เช่น
 - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: นครราชสีมา ชัยภูมิ อุบลราชธานี และอุดรธานี
 - ภาคกลาง: นครสวรรค์ กาญจนบุรี และลพบุรี
 - ภาคเหนือ: กำแพงเพชร และเพชรบูรณ์

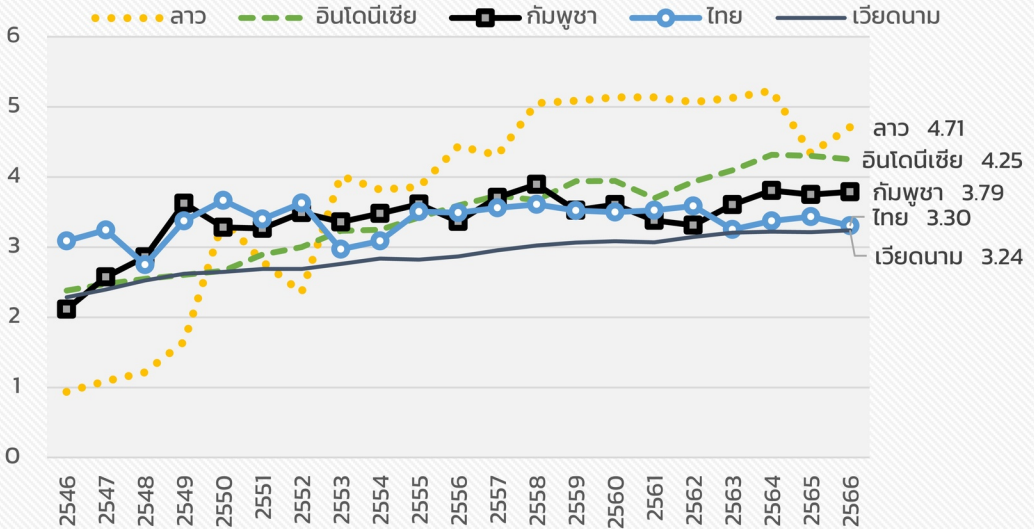
ปริมาณผลผลิตมันฯ (1,000 ตัน)
ปี 2566

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

ผลผลิตต่อไร่มันสำปะหลังไทยเทียบกับเพื่อนบ้าน

ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)

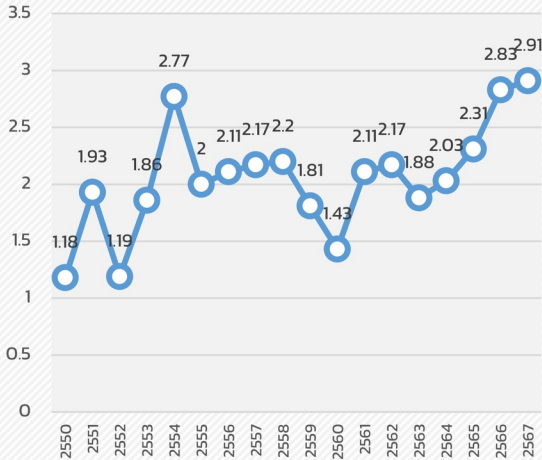

ที่มา: Food and Agriculture Organization (2025)

- ไทยมีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่เริ่มปลูกทีหลัง เนื่องจากไทยปลูกมากและปลูกนานกว่า (ดินเสื่อมโทรมกว่า) และปลูกในเขตน้ำฝนที่ไม่มีชลประทานเกือบทั้งหมด
- ด้วยโครงสร้างราคาซื้อตามน้ำหนักเป็นหลัก (ปรับเพิ่มลดแค่ 0.05 บาทต่อ 1 เปอร์เซ็นต์แป้ง) เกษตรกรจำนวนไม่น้อยจึงนิยมเลือกพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงแต่เปอร์เซ็นต์แป้งไม่สูง (เช่น พันธุ์ 89 อีแบม อีเหลือง) ส่งผลกระทบทางลบต่อทั้งโรงแป้งและโรงอาหารสัตว์
- ที่ผ่านมามีการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์มันสำปะหลังแห่งประเทศไทย ก็พัฒนาสายพันธุ์ที่พยายามหาสมดุลของน้ำหนักและเปอร์เซ็นต์แป้ง หลังจากนั้นก็ควรพัฒนาสายพันธุ์ต้านทานโรคใบด่างที่ให้เปอร์เซ็นต์แป้งสูง
- ในพื้นที่ที่หาแหล่งน้ำที่คุ้มกับการลงทุนได้ ควรลงทุนระบบน้ำในพื้นที่และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ระบบน้ำหยด เกษตรแม่นยำ และการจัดการธาตุอาหาร (เช่น โดยการตรวจดินและใช้ปุ๋ยสั่งตัด) เพื่อเพิ่มผลผลิต/ลดต้นทุน

ราคาและต้นทุนการผลิต มันสำปะหลัง

ราคาหัวมันสำปะหลังสด เฉลี่ยรายปี (บาท/กก.)

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

ราคาและต้นทุน

1. ผลผลิตและราคาในประเทศ

- ปี 2563–2567 ผลผลิตและพื้นที่ปลูกลดลง แต่ราคาที่เกษตรกรได้รับเพิ่มจาก 1.88 → 2.91 บาท/กก. (CAGR 11.5%)
- แต่ในครั้งแรกของปี 2568 ราคาเฉลี่ยลดเหลือ 1.81 บาท/กก.

2. ราคาส่งออก

- ปี 2563–2567 ราคาส่งออกแบ่งมันชนิดต่าง ๆ เพิ่มเฉลี่ย 5%
- ขณะที่ราคาหัวมันสด มันเส้น และมันอัดเม็ด เพิ่มเฉลี่ย 1.2% (กระทรวงพาณิชย์–กรมศุลกากร)

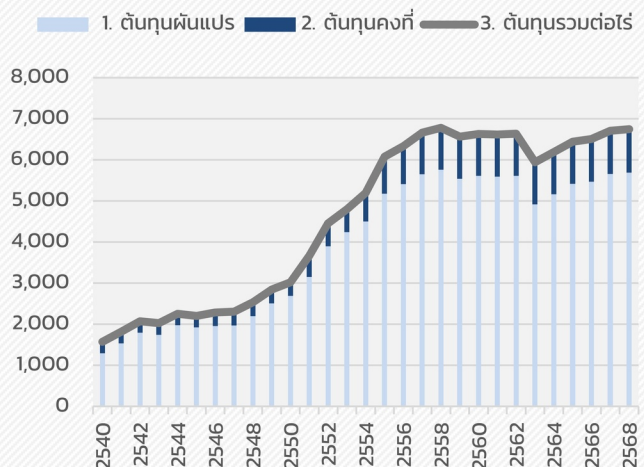
3. ต้นทุนและผลตอบแทน

- ต้นทุนการปลูกเพิ่มเฉลี่ย 4–6% ต่อปี
- ต้นทุนหลักคือค่าแรงงาน 47% ของต้นทุนรวม
- ระหว่างปี 2540–2567 มีเพียง 14 ปีจาก 28 ปีที่เกษตรกรมีกำไรมากกว่า 500 บาท/ไร่

4. ราคานำเข้าหัวมันสด

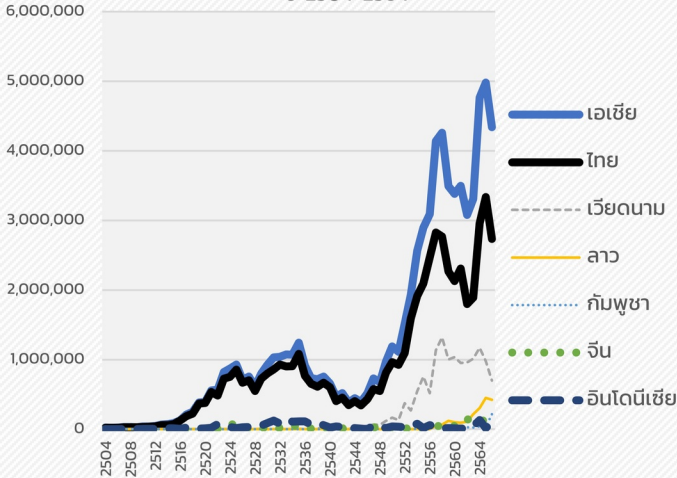
- มีแนวโน้มเพิ่มเฉลี่ย 6.36% ต่อปีในช่วงปี 2552–2567
- แต่ค่อนข้างคงที่ในช่วงปี 2563–2567 (กระทรวงพาณิชย์–กรมศุลกากร)

ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

มูลค่าการส่งออกมันสำปะหลัง (หน่วย: 1,000 ดอลลาร์ สหรัฐ)
ปี 2504-2564

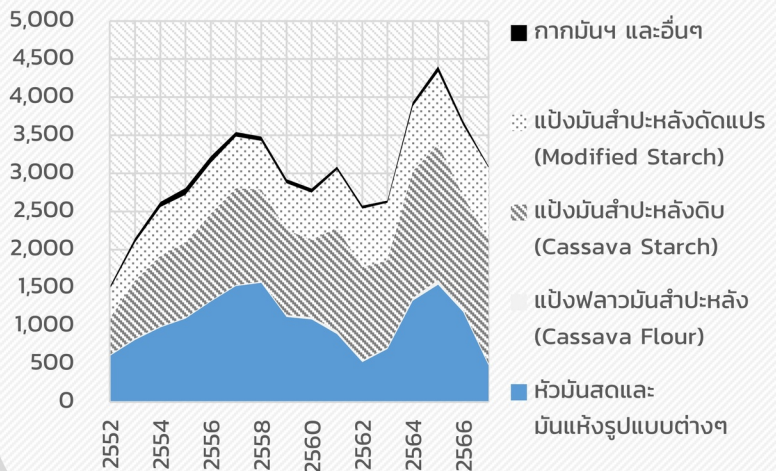
ที่มา: Food and Agriculture Organization (2025)

ไทยเป็นผู้ส่งออก ผลิตภัณฑ์ มันสำปะหลังอันดับ 1 ของโลกมายาวนาน

- ไทยผลิตได้มากเป็นอันดับ 3 ของโลก
- ระยะเวลาที่มีจีนเป็นตลาดหลัก
- มูลค่าส่งออกของไทยเท่ากับ 63.7% ของมูลค่าการส่งออกรวมของทวีปเอเชีย

- **ไทยประสบความสำเร็จในการลดสัดส่วนการส่งออกสินค้าปฐมภูมิ** คือ หัวมันสดและมันแห้งรูปแบบต่าง ๆ
- **เพิ่มสัดส่วนสินค้ามันสำปะหลังที่มีมูลค่าเพิ่มสูงกว่า** คือ แป้งมันชนิดต่าง ๆ

มูลค่าส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง
(ล้าน ดอลลาร์ สหรัฐ) ปี 2552-2567

ที่มา: ประมวลผลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ประเทศไทยส่งออก สินค้ามันสำปะหลัง

มันสำปะหลัง: หัวมันสด มันเส้น 4๗๔ ปี 2567 (HS Code: 071410)

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	2,092,643	100.0%	495.0	100.0%
1	จีน	2,067,350	98.8%	486.9	98.4%
2	เนเธอร์แลนด์	12,908	0.6%	4.1	0.8%
3	ญี่ปุ่น	4,400	0.2%	1.2	0.2%
4	สหรัฐอเมริกา	3,038	0.1%	1.2	0.2%
5	สเปน	2,052	0.1%	0.7	0.1%

แป้งมันดิบ ปี 2567 (HS Code: 110814)

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	3,158,631	100.0%	1,619.0	100.0%
1	จีน	1,867,263	59.1%	923.3	57.0%
2	อินโดนีเซีย	271,471	8.6%	143.2	8.8%
3	ไต้หวัน	251,370	8.0%	130.7	8.1%
4	มาเลเซีย	177,775	5.6%	90.8	5.6%
5	ฟิลิปปินส์	111,360	3.5%	62.4	3.9%

แป้งมันดัดแปร ปี 2567 (HS Code: 350510)

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	1,062,721	100.0%	948.7	100.0%
1	ญี่ปุ่น	279,494	26.3%	236.8	25.0%
2	จีน	233,021	21.9%	201.6	21.2%
3	อินโดนีเซีย	109,246	10.3%	88.4	9.3%
4	เกาหลีใต้	90,585	8.5%	76.6	8.1%
5	สหรัฐอเมริกา	56,381	5.3%	61.7	6.5%

หมายเหตุ: การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ที่มา: ประมวลผลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์
โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มิ.ย. 2568

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญสำหรับมันสำปะหลังของไทย

โรคใบด่างมันสำปะหลัง (Cassava Mosaic Disease: CMD)

- เป็นโรคที่เป็นปัญหาสำคัญในแอฟริกา พบในกัมพูชาเป็นประเทศแรกในแถบนี้
- เริ่มระบาดในไทยตั้งแต่ปี 2561
- ยังเป็นปัญหาใหญ่ของไทย โดยระบาดในกว่า 37 จังหวัดทั่วประเทศ
- อาจทำให้ผลผลิตหัวมันลดลงถึง 40-80%
- ในระยะแรกภาครัฐได้ตรวจสอบและอุดหนุนให้เกษตรกรทำลายต้นที่เป็นโรครวมทั้งแนะนำเว้นช่วงปลูกเพื่อหยุดวงจรโรค
- ต่อมาแนะนำให้ใช้ก่อนพันธุ์ “ทนทาน” ที่ปลอดเชื้อ
- ปัจจุบันมูลนิธิสถาบันพัฒนา มันสำปะหลังแห่งประเทศไทย แนะนำพันธุ์ต้านทานโรคใบด่าง ซึ่งขยายพันธุ์ “อิทธิ 1-3” จากพันธุ์ที่ได้จากองค์กร Centro Internacional de Agricultura Tropical (CIAT)
- จากการทดสอบในแปลงทดลองขยายพันธุ์ “อิทธิ 1 และ 2” ให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งใกล้เคียงกับพันธุ์เกษตรศาสตร์ 50 ที่ไม่ติดโรค

ตัวอย่างความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ในตลาดมันสำปะหลัง

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในตลาดมันสำปะหลัง

การลงทุนในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา

- ประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ได้ลงทุนขยายธุรกิจมันสำปะหลังอย่างขนานใหญ่
- เช่น ลาวมีโรงแป่งมันสำปะหลังแล้ว 20-30 แห่ง และคาดว่าจะเพิ่มอีกมากในอีก 2-4 ปีข้างหน้า
- การลงทุนเหล่านี้มาพร้อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว ปรับปรุงพันธุ์ รวมถึงการทำ Contract Farming
- รถไฟจีน-ลาวช่วยลดต้นทุนและระยะเวลาการขนส่งสินค้าจากประเทศเหล่านี้ไปยังจีน ซึ่งเป็นตลาดส่งออกสำคัญโดยตรง
- ในอนาคตลาวจะเป็นคู่แข่งในการส่งออกไปจีนที่อาจมีต้นทุนต่ำกว่าไทย
- ปัจจุบันแป่งมันสำปะหลังดิบไทยก็มีปัญหาแข่งกับเวียดนามซึ่งขายในราคาต่ำกว่า

การค้ามันสำปะหลังของไทย

- แม้ว่าไทยยังคงเป็นผู้ส่งออกมันสำปะหลังอันดับ 1 ของโลก แต่ก็เผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในสินค้าโภคภัณฑ์อย่างแป้งดิบ
- นอกจากพยายามขยายตลาดใหม่แล้ว อุตสาหกรรมแป่งมันสำปะหลังของไทยควรเน้นการวิจัยและพัฒนาแป่งมันสำปะหลังดัดแปรซึ่งมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น แต่ก็มักมีปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่า
- ควรเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่สามารถเพิ่มมูลค่ามากขึ้น

คณะกรรมการนโยบายและบริหาร จัดการมันสำปะหลัง (นบมส.)

ตั้งในปี 2557 มีองค์ประกอบที่หลากหลาย
เพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของมันสำปะหลัง

ภาพการประชุมคณะกรรมการนโยบายและบริหาร
จัดการมันสำปะหลัง (นบมส.) ครั้งที่ 1/2568

ที่มา: www.oie.go.th

ประธานกรรมการ: รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงพาณิชย์

กรรมการจากหน่วยงานภาครัฐ:
ปลัดกระทรวงและอธิบดีจากหลาย
กระทรวง เช่น กระทรวงพาณิชย์
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กระทรวงพลังงาน กระทรวงมหาดไทย
กระทรวงอุตสาหกรรม ฯลฯ

กรรมการจากภาคเกษตรและเอกชน:
ผู้แทนจากสภาเกษตรกรแห่งชาติ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร (ธ.ก.ส.) 4 สมาคมผู้ผลิต
สินค้ามันสำปะหลัง และสมาคมชาวไร
มันสำปะหลังแห่งประเทศไทย

อำนาจหน้าที่ ที่สำคัญ:

- เสนอรอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ และ
มาตรการที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลังต่อ
คณะรัฐมนตรี
- อนุมัติแผนงาน โครงการ และ
มาตรการเกี่ยวกับการผลิตและ
การตลาดมันสำปะหลัง

ตัวอย่างนโยบายด้านการผลิต

- **การพัฒนาสายพันธุ์:** ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงและ
ต้านทานโรคใบด่าง
- **การสนับสนุนสินเชื่อ:** มีโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี
ที่เหมาะสมในการลดต้นทุนการผลิต
- **การส่งเสริมการแปรรูป:** จัดโครงการสนับสนุนเงินทุนให้กลุ่มเกษตรกรจัดหา
เครื่องสับมันสำปะหลังขนาดเล็ก
- **การส่งเสริมการใช้เอทานอล:** ผลักดันการใช้มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบในการผลิต
เอทานอล
- **การวิจัยและพัฒนา:** สนับสนุนการวิจัยด้านพันธุ์ การปลูก และการแปรรูปเพื่อ
เพิ่มมูลค่าสินค้า

ตัวอย่างนโยบาย มันสำปะหลังของไทย

ประกาศประกันราคามันสำปะหลังปี 64/65

**ราคาอ้างอิงและชดเชยส่วนต่าง
ราคาให้เกษตรกรผู้ปลูก
มันสำปะหลัง ปี 2564/65**

งวดที่ 11

**** ตัวมันสำปะหลังสดเฉลี่ยถึง 25%
ที่ระยะเวลาเก็บเกี่ยวจนถึงวันทำการปลูก
ไม่น้อยกว่า 8 เดือน แต่ไม่เกิน 12 เดือน**

สำหรับเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนปลูกมันสำปะหลัง
โดยะบุวันที่เพาะปลูกตั้งแต่ **1 ต.ค. 63 - 31 มี.ค. 65**
และระบุวันที่คาดว่าจะเก็บเกี่ยวตั้งแต่ **1-30 ก.ย. 65**

ราคาเป้าหมาย	ราคาเกณฑ์กลาง อ้างอิง	ส่วนต่างสำหรับ การจ่ายเงินงวดนี้
2.50 บาท/กก.	3.04 บาท/กก.	ไม่มีการชดเชย * ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง สูงกว่าราคาเป้าหมาย

ที่มา: กรมการค้าภายใน

ตัวอย่างนโยบายด้านราคาและต้นทุน

การประกันรายได้: กำหนดราคาเป้าหมาย
สำหรับหัวมันสำปะหลังสดเพื่อชดเชยรายได้ให้
เกษตรกรในปีที่ราคาตกต่ำ แต่หลังจากปี 2566
ก็ไม่ได้มีการใช้มาตรการนี้แล้ว

กองทุนช่วยเหลืออื่น: มี "กองทุนรวมเพื่อ
ช่วยเหลือเกษตรกร" ให้ความช่วยเหลือเมื่อราคา
สินค้าเกษตรตกต่ำ

การควบคุมปริมาณผลผลิตที่ออกสู่ตลาด:
มีโครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกและ
โครงการชะลอการเก็บเกี่ยวเพื่อสร้าง
เสถียรภาพด้านราคา

การลดต้นทุน: ส่งเสริม "นโยบายเกษตรแปลง
ใหญ่" และ "โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการ
เพาะปลูก" เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพ

การเปิดจุดรับซื้อ ในจังหวัดกาญจนบุรี

เปิดจุดรับซื้อมันสำปะหลัง ช่วยเหลือเกษตรกรกาญจนบุรี

ที่มา: สภาเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

ตัวอย่างนโยบายด้านการค้า

ข้อตกลงการค้าเสรี (FTA): ใช้กลไก FTA
เพื่อลดภาษีนำเข้าและส่งเสริมการส่งออก
ตลาดกลางที่โปร่งใส: ส่งเสริมระบบ
การซื้อขายที่เป็นธรรม มีกฎหมายลงโทษ
การกีดราคาและการใช้เครื่องซึ่งที่ผิดกฎหมาย

การลดการลักลอบนำเข้า: ควบคุมและ
ตรวจสอบการลักลอบนำเข้าบริเวณชายแดน
ความร่วมมือกับเอกชน: ส่งเสริมความร่วมมือ
ในการเปิดตลาดใหม่และเพิ่มการใช้มันสำปะหลัง
ในประเทศ

การเปิดจุดรับซื้อ: เปิดจุดรับซื้อในพื้นที่ที่ไม่มี
โรงงานแปรรูป หรือมีลานมันน้อย โดยอำนวยความสะดวกทาง
การค้าและอุดหนุนค่าขนส่ง

ความท้าทาย

การระบาดของ
โรคใบด่าง

ผลผลิตต่อไร่
และเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ

การพัฒนาของประเทศ
คู่แข่ง

การพึ่งพาตลาด
ส่งออกเดียว

ข้อเสนอด้านการผลิต

- **เร่งขยายพันธุ์ด้านทานโรคใบด่างอย่างเป็นระบบ:** เน้นพันธุ์ด้านทาน (เริ่มจากพันธุ์อิกธิ 1 และ 2) แทนพันธุ์ทนทาน โดยรัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการเร่งขยายพันธุ์ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (Tissue Culture) และการเร่งขยายก่อนพันธุ์ดังกล่าว และปรับระบบงบประมาณให้ยืดหยุ่นสำหรับการแก้ปัญหาในระยะเวลา
- **เร่งวิจัยและพัฒนาพันธุ์ด้านทานที่ให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งสูง:** โดยผสมพันธุ์ด้านทาน (อิกธิ) กับพันธุ์หลักของไทยที่ให้ผลผลิตและเปอร์เซ็นต์แป้งสูง และพันธุ์พิเศษอย่างพันธุ์แวกซ์ **และวิจัยพันธุ์ใหม่ร่วมกับเทคโนโลยี** เช่น น้ำหยดและการจัดการดิน และ **ปรับกติกาการเคลื่อนย้ายต้นพันธุ์ให้สะดวกแก่การวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์มากขึ้น**
- **ปรับระบบการปลูก:** ประกาศพันธุ์ที่ไม่สนับสนุนให้ปลูก เสริมด้วยการปรับระบบราคาซื้อขายมันสำปะหลังตามเปอร์เซ็นต์แป้ง
- **ส่งเสริมการลงทุนปรับปรุงที่ดิน:** ส่งเสริมสัญญาเช่าระยะยาวที่มั่นคงขึ้น เพื่อให้ทั้งเจ้าของที่ดินและผู้เช่ามีแรงจูงใจในการลงทุนปรับปรุงดิน/ที่ดินมากขึ้น
- **ปรับโครงการเกษตรแปลงใหญ่:** เป็นสนับสนุนการรวมกลุ่มในระดับที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ภายใต้อาณัติของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- **กระจายอำนาจการกำหนดผังเมืองและการจัดการสิ่งแวดล้อม:** ในกรณีที่โรงงานมีระบบการบำบัดที่ปลอดภัยและผ่านเกณฑ์สิ่งแวดล้อม ควรให้อำนาจท้องถิ่นในการอนุญาตให้ตั้งโรงงานใกล้แหล่งผลิต และส่งเสริมการจัดการของเสียโดยนำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น ทำปุ๋ยอินทรีย์หรือวัสดุบำรุงดิน

ข้อเสนอด้านราคา ต้นทุนและการค้า ตลาดมันสำปะหลัง

ข้อเสนอด้านราคาและต้นทุน

- **ปรับโครงสร้างราคา:** ปรับราคารับซื้อมันสำปะหลังตามเปอร์เซ็นต์แป้งล้วน ๆ เพื่อจูงใจให้เกษตรกรปลูกพันธุ์ที่แป้งสูง และเลิกปลูกพันธุ์ที่ให้น้ำหนักดีแต่มีเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำ
- **ลดมาตรการแทรกแซงราคา:** รวมทั้งนโยบายประกันรายได้และนโยบายอื่นที่มีผลในการอุดหนุนการส่งออก
- **กระจายความเสี่ยง:** หาแหล่งซื้อปุ๋ยเคมีสำรอง/เพิ่มเติม และสนับสนุนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์/วัสดุบำรุงดิน โดยเฉพาะในกรณีที่โรงแป้งสามารถผลิตจากผลพลอยได้/ของเสียอย่างปลอดภัย ซึ่งน่าจะมีต้นทุนต่ำและสามารถขายให้เกษตรกรได้ในราคาถูก

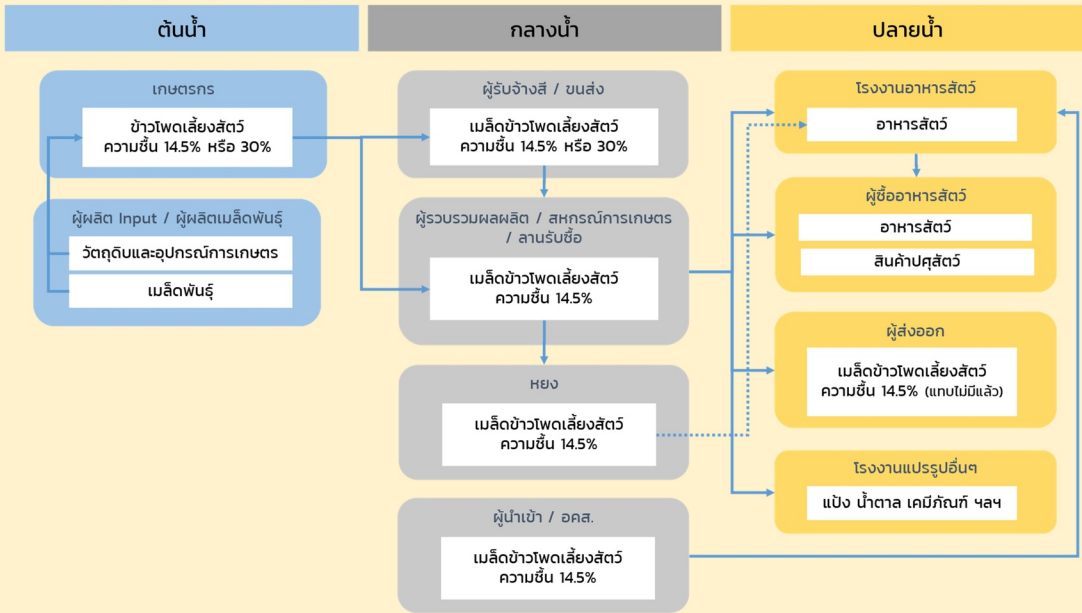
ข้อเสนอด้านการค้า

- **เพิ่มแหล่งวัตถุดิบ:** เปิดให้นำเข้าหัวมันสดและมันแห้งจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นวัตถุดิบให้อุตสาหกรรมแป้งของไทยสามารถผลิตได้เต็มประสิทธิภาพ (ผลกระทบต่อราคามันของไทยในระยะยาวไม่น่าต่างจากกรณีที่หัวมันเหล่านั้นถูกส่งไปขายให้โรงแป้งในประเทศอื่น เช่น เวียดนาม มากนัก)
- **ขยายตลาดส่งออก:** ลดการพึ่งตลาดจีน โดยขยายการส่งออกไปสู่อุตสาหกรรมใหม่ของจีน และไปประเทศอื่นมากขึ้น
- **พัฒนาระบบข้อมูล:** สนับสนุนสมาคมต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำฐานข้อมูลและระบบพยากรณ์ตลาดที่ช่วยให้ข้อมูลสมาชิกและกลุ่มอื่น ๆ ในอุตสาหกรรม
- **เพิ่มความโปร่งใส:** ขึ้นทะเบียนลานมันและรถบรรทุก เพื่อควบคุมมาตรฐาน และสุ่มตรวจเครื่องชั่งและวัดเปอร์เซ็นต์แป้งเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเปลี่ยนระบบมาซื้อตามเปอร์เซ็นต์แป้ง

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ภาพรวมห่วงโซ่คุณค่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย

**ตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยเป็นตลาดที่มีผู้ซื้อรายใหญ่ไม่มาก และ
รัฐบาลมีบทบาทในการกำหนดราคาและ/หรือมาตรการที่ส่งผลต่อราคา**
โดยโรงงานอาหารสัตว์เป็นผู้กำหนดราคารับซื้อจากพ่อค้าคนกลาง
และพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคารับซื้อจากเกษตรกร ซึ่งเป็นผู้รับราคา
(Price Taker) นอกจากนี้ เกษตรกรมักได้รับราคาต่ำกว่าราคาอ้างอิง
ในกรณีที่ผลผลิตมีความชื้นสูงกว่า 14.5% และ/หรือ มีปัญหาคุณภาพ

ห่วงโซ่สินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย (ต้นน้ำและกลางน้ำ)

ต้นน้ำ

- ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์มีทั้งภาครัฐ เช่น กรมวิชาการเกษตรซึ่งมีการพัฒนาสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่สูงหรือท่นแล้ง
- ผู้ผลิตภาคเอกชนมีทั้งบริษัทไทยและบริษัทข้ามชาติ มักเน้นการพัฒนาสายพันธุ์คุณภาพสูงที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงและมีอัตราการงอกสูง ซึ่งเกษตรกรนิยมใช้เพราะมีประสิทธิภาพการผลิตที่ดี ถึงแม้ว่าจะมีราคาสูง
- เกษตรกรมี 2 กลุ่มหลักคือ กลุ่มที่ปลูกข้าวโพดเมล็ดพันธุ์ตามระบบพันธสัญญากับบริษัทเมล็ดพันธุ์ และเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขายในตลาดทั่วไป

กลางน้ำ

- พ่อค้าคนกลางและลานรับซื้อทำหน้าที่เป็นตัวกลางรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร
- พ่อค้าบางรายมีระบบลูกไร่ที่มีการให้สินเชื่อแบบ “เกี่ยว” ซึ่งคล้ายระบบเกษตรพันธสัญญานอกระบบ ที่มีข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้า รวมทั้งอาจมีไฮโลบลดความชื้น หรือนำไปขายต่อให้ลานรับซื้อที่มีไฮโล
- สหกรณ์การเกษตรหลายแห่งรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกในราคาที่ดีกว่าเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านการจัดการและสภาพคล่องทางการเงินหลายแห่งจึงแค่รวบรวมแล้วขายให้พ่อค้าคนกลาง/ลานรับซื้อเป็นหลัก

ปลายน้ำ

- โรงงานอาหารสัตว์เป็นผู้ซื้อรายใหญ่ที่สุดของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มักกำหนดเกณฑ์รับซื้อที่เข้มงวด เช่น ระดับความชื้นต้องไม่เกิน 14.5% และต้องมีเอกสารรับรองแหล่งที่มา
- โรงงานเหล่านี้หลายแห่งนิยมซื้อในปริมาณมากกว่าคนกลางหรือลานรับซื้อมากกว่าจากเกษตรกรรายย่อย
- การส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากไทยลดลงมากจนแทบจะไม่เหลือเลยในช่วง 5 ปีหลัง

ข้าวโพดชื้อป

- คือ ข้าวโพดต้นสดพร้อมฝักที่สามารถเก็บเกี่ยวตั้งแต่ระยะที่ฝักมีน้ำนมที่อายุ 80-85 วัน นำมาหมักและแปรรูปเพื่อถนอมให้คงคุณค่าทางอาหารไว้ได้นาน
- ข้าวโพดชื้อปเหมาะเป็นอาหารสำหรับโคเนื้อ โคนม และสัตว์เคี้ยวเอื้องอื่น ๆ
- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหลายแห่งรวมตัวกันปลูกและผลิตข้าวโพดชื้อปแบบครบวงจร เช่น การผลิตแบบอัดก้อนเพื่อจำหน่ายให้โรงงานอาหารสัตว์และฟาร์มต่าง ๆ โดยทำสัญญาขายล่วงหน้า
- การที่สามารถเก็บเกี่ยวได้เร็วกว่าปกติทำให้เกษตรกรสามารถปลูกข้าวโพดได้ 2 รุ่นโดยไม่มีปัญหาเรื่องความชื้นหรือเชื้อรา
- จึงเป็นทางเลือกที่น่าจะเหมาะกับพื้นที่ปลูกข้าวโพดใกล้ฟาร์มสัตว์ขนาดใหญ่หรือสหกรณ์โคนม ในกรณีที่เกษตรกร สามารถรวมตัวกัน และ/หรือภาครัฐเข้ามาสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทางเทคนิค

กติกการค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ

มาตรการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

- **องค์การการค้าโลก (WTO):**
 - ในโควตา 54,700 ตัน เสียภาษีร้อยละ 20 ส่วนนี้ อคส. ได้สิทธินำเข้าโดยไม่จำกัดเวลา
 - นอกโควตา เสียภาษีร้อยละ 73 และค่าธรรมเนียมพิเศษ 180 บาทต่อตัน ซึ่งปกติไม่มีผู้ขอนำเข้า
- **เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA):** มีอัตราภาษีนำเข้า **0%** ไม่จำกัดปริมาณแต่จำกัดช่วงเวลาสำหรับผู้นำเข้าทั่วไป (ปกติคือ 1 ก.พ. - 31 ส.ค.) และ อคส. นำเข้าได้ตลอดปี
- นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือทางการค้าอื่น ๆ เช่น ความร่วมมือ ACMECS, ความร่วมมือไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) ซึ่งกำหนดเงื่อนไขการนำเข้าและภาษีที่แตกต่างกันบ้าง **แต่โดยรวมแล้วไม่ต่างจากเงื่อนไขการนำเข้าตามกรอบ WTO**

มาตรการนำเข้าข้าวสาลี (ที่ใช้ทำอาหารสัตว์)

- ข้าวสาลีเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีผู้นำเข้ามากทดแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพราะมีราคาเฉลี่ยที่ถูกกว่า แต่คุณสมบัติก็ด้อยกว่า
- ตั้งแต่ปลายปี 2559 รัฐบาลอนุญาตให้นำเข้าข้าวสาลี ภายใต้มาตรการควบคุมการนำเข้าที่ถูกกำหนดใน **ระเบียบกระทรวงพาณิชย์** ซึ่งมีเงื่อนไขว่า: ผู้นำเข้าข้าวสาลีต้อง **ซื้อข้าวโพดในประเทศ 3 ส่วน** เพื่อเป็นเงื่อนไขในการขออนุญาตนำเข้าข้าวสาลี **1 ส่วน**

แหล่งผลิตสำคัญของโลก

- **ผู้ผลิตและผู้บริโภคหลัก:**
สหรัฐอเมริกาและจีน
เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดของโลก ขณะที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ใช้ข้าวโพดมากที่สุดในโลกด้วย
- **แนวโน้มการเติบโต: บราซิลและอินเดีย**
มีอัตราการเติบโตของผลผลิตและความต้องการใช้สูงที่สุดจากนโยบายส่งเสริมการผลิตเอทานอล และการขยายตัวของอุตสาหกรรมปศุสัตว์
- **ผู้ส่งออกและผู้นำเข้า:**
สหรัฐอเมริกา เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุด แต่บราซิลมีอัตราการเติบโตสูงสุด ส่วนผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลกคือ **จีน เม็กซิโก ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป**
- **สถานการณ์ในอาเซียน:**
ประเทศในอาเซียนผลิตข้าวโพดรวมประมาณ 35 ล้านตันต่อปี โดยอินโดนีเซียเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุด

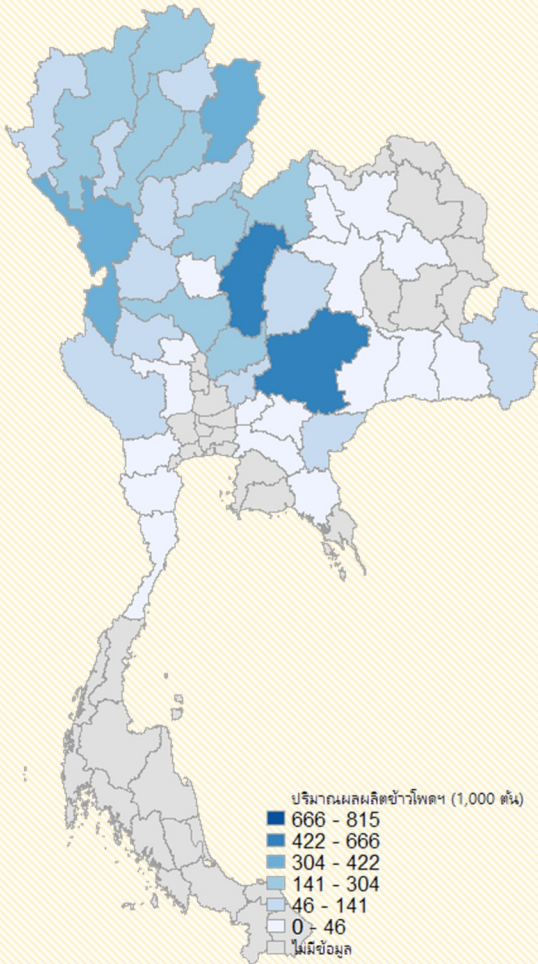
ผลผลิตข้าวโพดของโลก 2567/68

ประเทศ	2567/68	Growth 63-68 (%)
สหรัฐอเมริกา	385	1.67
จีน	292	2.89
บราซิล	127	8.40
สหภาพยุโรป	59	-4.19
อาร์เจนตินา	51	-1.88
อินเดีย	38	4.88
ยูเครน	26	-5.35
เม็กซิโก	25	-3.44
อื่น ๆ	217	0.14
รวม	1,220	1.56

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

แหล่งผลิตสำคัญของไทย

ปริมาณผลผลิตข้าวโพดฯ (1,000 ตัน)
ปี 2565

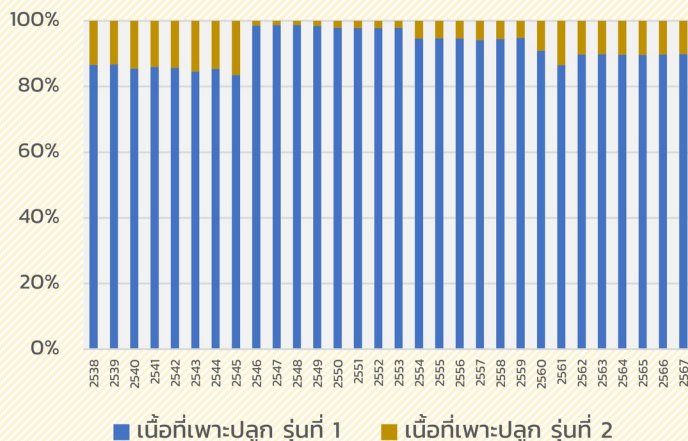

- มีแหล่งเพาะปลูกสำคัญกระจุกตัวอยู่ในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- จังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดได้แก่ เพชรบูรณ์ นครราชสีมา และตาก
- ข้าวโพดส่วนใหญ่ปลูกในรุ่นที่ 1 (ฤดูฝน) โดยมีสัดส่วนเกือบ 90% ของพื้นที่ปลูกทั้งหมด ส่วนรุ่นที่ 2 (ฤดูแล้ง) มีสัดส่วนเพียงประมาณ 10%
- การบริหารจัดการน้ำ: ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ (96.3%) ปลูกในพื้นที่นอกเขตชลประทาน ทำให้มีความเสี่ยงสูงจากปัจจัยสภาพอากาศ
- ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยในเขตชลประทานของไทยสูงกว่านอกเขตเพียงเล็กน้อย

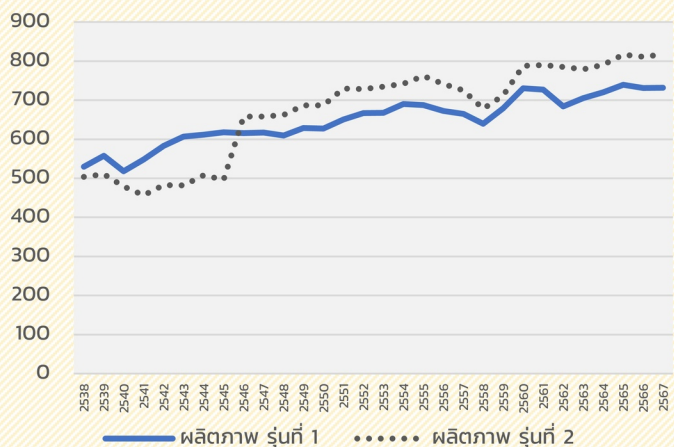
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

ผลผลิตต่อไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย

สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 2538-2567

ผลิตภาพข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เปรียบเทียบ
รุ่นที่ 1 และ รุ่นที่ 2 2538-2567

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

ลักษณะการเพาะปลูก และผลผลิต

- รุ่น 1 (ฤดูฝน): เป็นการเพาะปลูกหลักของประเทศ (เกือบ 90% ของพื้นที่ปลูกทั้งหมด)
- รุ่น 2 (ฤดูแล้ง): มีสัดส่วนพื้นที่ปลูกเพียง 10% แต่มีผลผลิตสูงกว่ารุ่น 1 อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เพราะการปลูกนอกฤดูจำเป็นต้องมีแหล่งน้ำที่สม่ำเสมอ

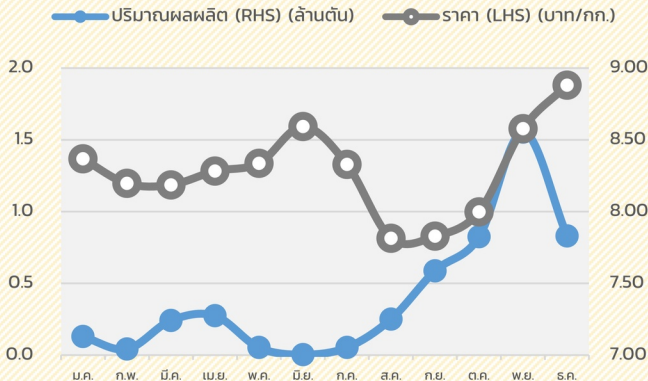
ความสัมพันธ์กับ ชลประทานพื้นที่ เพาะปลูกนอกเขต ชลประทาน:

- ในเขตชลประทาน: มีผลิตภาพเฉลี่ย 817 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าในพื้นที่นอกเขตชลประทาน (745 กิโลกรัมต่อไร่) ไม่มาก

ราคาและต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ราคาและต้นทุน

ปริมาณผลผลิตและราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
 เฉลี่ยปี 2561-2565

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

ราคาผันผวนสูง

ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีความผันผวน โดยส่วนใหญ่จะแปรผกผันกับปริมาณผลผลิตในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2558-2567) **ต้นทุนรวมเติบโตมากขึ้น** ต้นทุนรวมต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 4,526.63 บาท/ไร่ เป็น 5,342.02 บาท/ไร่ ในช่วงเดียวกัน ด้วยอัตราเพิ่มเฉลี่ย 1.86% ต่อปี

โครงสร้างต้นทุน

- **ต้นทุนผันแปร:** เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ต้นทุนรวมสูงขึ้น โดยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจาก 80.8% เป็น 86.7% ต้นทุนผันแปรที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนคือ**ค่าปุ๋ย** (เฉลี่ย 4.2% ต่อปี) และ**ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช** (เฉลี่ย 6.4% ต่อปี) ซึ่งสะท้อนการใช้สารเคมีที่มากขึ้นหรือราคาแพงขึ้น
- **ค่าแรงงาน:** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ แต่สัดส่วนในต้นทุนผันแปรลดลงเล็กน้อย โดยค่าแรงในการดูแลรักษาไร่เพิ่มในอัตราสูงสุด (เฉลี่ย 4.6% ต่อปี)

โครงสร้างต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

รายการ	2558	2567	Growth (%)
1. ต้นทุนผันแปร	3,659.47	4,632.70	2.65%
2. ต้นทุนคงที่	867.16	709.32	-2.21%
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	4,526.63	5,342.02	1.86%
4. ต้นทุนรวมต่อไร่โลกรัม	7.40	7.28	-0.18%
5. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	204.13	786.88	16.17%
6. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่โลกรัม	0.33	1.07	13.96%

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2568)

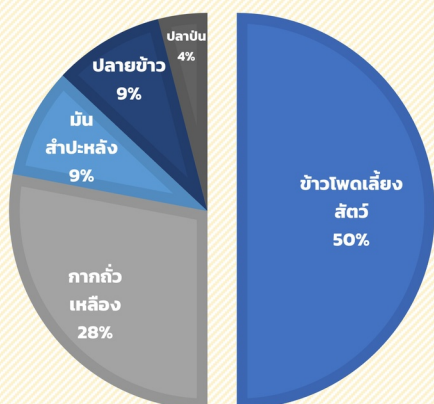
การค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทย

ปี	การใช้ใน	การส่งออก		การนำเข้า	
	ประเทศ (ล้านตัน)	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2562	8.51	0.002	17.85	0.68	4,772.17
2563	8.34	0.001	6.41	1.59	8,687.96
2564	8.57	0.027	256.79	1.83	12,722.79
2565	8.11	0.001	11.17	1.48	15,022.42
2566	8.44	0.0001	2.41	1.33	15,187.93
อัตราเพิ่ม (%)	-0.44	-45.07	-29.17	13.54	33.15
2567	8.91	TBA	TBA	2.01	19,433.32

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย (2568)

สัดส่วนวัตถุดิบที่ต้องการในการผลิต
อาหารสัตว์ของไทยในปี 2566

ที่มา: สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

ไทยเป็นผู้นำเข้าสุกรข้าวโพด

จากความต้องการใช้ในประเทศที่สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยประมาณการ 8-9 ล้านตันต่อปี ในขณะที่สามารถผลิตได้ 4-5 ล้านตัน

สถานการณ์การนำเข้า

- **ความต้องการใช้:** สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยระบุว่า การผลิตอาหารสัตว์ต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 50% ของวัตถุดิบทั้งหมด
- **แหล่งนำเข้าหลัก:** ไทยนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เกือบทั้งหมดจากประเทศเพื่อนบ้าน (ในระยะหลังนำเข้าจากเมียนมาประมาณ 90%)
- **การลักลอบนำเข้า:** เนื่องจากมีปัญหาคาขาดแคลนและมีการจำกัดช่วงเวลาการนำเข้า จึงอาจมีการลักลอบนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาด้วย

ประเทศที่ค้าขาย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กับไทย

มูลค่านำเข้าเมล็ดข้าวโพดสำหรับทำอาหารสัตว์ของไทย
 ปี 2567 (HS: 10059099001)

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	2,011,433	100.0%	534.0	100.0%
1	เมียนมา	1,750,024	87.0%	469.4	87.9%
2	ลาว	253,659	12.6%	62.4	11.7%
3	กัมพูชา	7,750	0.4%	2.2	0.4%

มูลค่าส่งออกเมล็ดข้าวโพดสำหรับการเพาะปลูกของไทย
 ปี 2567 (HS: 10051000)

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณ (ตัน)	%	มูลค่า (ล้าน USD)	%
	โลก	27,530	100.0%	85.9	100.0%
1	ปากีสถาน	9,919	36.0%	27.4	31.9%
2	เวียดนาม	3,937	14.3%	14.0	16.3%
3	เมียนมา	4,251	15.4%	11.1	12.9%

- ภาพรวมของตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ผู้ซื้อปลายทางคือโรงงานอาหารสัตว์ในประเทศ (ประมาณ 90%) ที่เหลือใช้ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น แป้งข้าวโพด น้ำตาลเด็กซ์โทรส หรือซีรับข้าวโพด
- โรงงานเหล่านี้จึงเป็นผู้กำหนดมาตรฐานการรับซื้อ และแจ้งราคารับซื้อมายังพ่อค้าคนกลาง/ลานรับซื้อ ซึ่งจะนำมาแปลงเป็นราคาที่รับซื้อจากเกษตรกร
- ในปัจจุบัน โรงงานอาหารสัตว์รายใหญ่เริ่มให้ความสำคัญกับการรับซื้อข้าวโพดที่ต้องมีเอกสารสิทธิรับรองแหล่งที่มา
- บ่งชี้ว่าตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยกำลังปรับตัวไปสู่ระบบที่เน้นการรับรองมาตรฐานที่สูงขึ้น เพื่อรองรับมาตรการด้านการค้าระหว่างประเทศในระยะยาว เช่น การส่งออกเนื้อสัตว์

หมายเหตุ: การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อาจจะแตกต่างกันในแต่ละการศึกษา

ที่มา: ประมวลโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สืบค้นเมื่อ 28 มี.ย. 2568

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

มาตรการสัดส่วนข้าวสารี-ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ปลายปี 2559 คณะกรรมการนโยบายและบริหารข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) กำหนดสัดส่วน 1 ต่อ 3 เพื่อควบคุมการนำเข้าข้าวสารีและส่งเสริมการซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศ โดยมีการผ่อนปรนชั่วคราวในบางช่วง (เช่นในปี 2565)

นโยบายประกันรายได้เกษตรกร

รัฐบาลผ่าน ร.ก.ส. ดำเนินโครงการประกันรายได้สำหรับเกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดราคาประกันที่ 8.50 บาทต่อกิโลกรัม จำกัดสิทธิ์ไม่เกิน 30 ไร่ต่อครัวเรือนและไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการอื่น เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้และกระตุ้นการผลิต (โครงการนี้ได้หยุดไปในหลังปี 2566)

นโยบายประกันภัยเกษตรกร

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกันภัย (คปภ.) ดำเนินโครงการประกันภัยสำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับข้าวนาปี เพื่อช่วยลดความเสี่ยงด้านภัยธรรมชาติและสนับสนุนเกษตรกรในการบริหารความเสี่ยง

มาตรการเสริมเสถียรภาพราคา-ส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ปี 2568/69

นบขพ. กำหนดให้โรงงานอาหารสัตว์รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ความชื้น 14.5% ในราคา 9.8 บาท/กิโลกรัม หากภายหลังพบว่าวัตถุดิบขาดแคลนหรือมีการกักตุน รัฐจะช่วยดำเนินการหาแหล่งวัตถุดิบทดแทนให้ และมีโครงการอื่นๆ เช่น โครงการชดเชยดอกเบี้ยในการเก็บสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โครงการสินเชื่อเพื่อรวบรวมข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างมูลค่าเพิ่มโดยสถาบันเกษตรกร โครงการเพิ่มช่องทางการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ในตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

การค้าระหว่างประเทศ

กระทรวงพาณิชย์ให้สิทธิอัตราภาษีศุลกากร 0% ภายใต้กรอบ AFTA สำหรับการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานควบคุมคุณภาพสำหรับผู้นำเข้า โดยระบุว่าเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการรักษาผลประโยชน์เกษตรกรและความต้องการของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม

กรมวิชาการเกษตรร่วมกับภาคเอกชนกำหนดมาตรการไม่รับซื้อข้าวโพดที่มาจากพื้นที่เผาป่าและบุกรุกป่า เพื่อช่วยลดปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 พร้อมส่งเสริมการปลูกข้าวโพดตามมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices) เพื่อความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

มาตรการรักษาเสถียรภาพราคา

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สนับสนุนดอกเบี้ยให้กับผู้เข้าร่วมโครงการเก็บสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พร้อมอนุมัติสินเชื่อเสริมสภาพคล่องให้กับสถาบันเกษตรกรเพื่อรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรง เพื่อรักษาราคาและเพิ่มเสถียรภาพตลาด

มาตรการเพิ่มช่องทางการตลาด

องค์การคลังสินค้า (อคส.) รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากพื้นที่ที่มีผลผลิตสูงและกระจายไปยังผู้ใช้ปลายทางผ่านการสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและลดปัญหาสินค้าล้นตลาดในบางพื้นที่

ตัวอย่างนโยบายส่งเสริม ตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย

นบขพ.

ภาพการประชุมคณะกรรมการนโยบายและบริหาร
จัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.) ครั้งที่ 3/2568

ที่มา: <https://dld.go.th/>

คณะกรรมการนโยบายและบริหาร จัดการข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (นบขพ.)

เป็นคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแล
และแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับข้าวโพด
เลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย เพื่อให้การ
ดำเนินงานเป็นไปอย่างรอบด้านและเป็น
ประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

องค์ประกอบหลัก

ประธานกรรมการ: รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงพาณิชย์

กรรมการจากภาครัฐ:

ประกอบด้วยปลัดกระทรวงและอธิบดี
จากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น
กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย
กระทรวงการคลัง ฯลฯ

กรรมการจากภาคเอกชนและภาค เกษตรกร:

เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปอย่าง
ครอบคลุม ทั้งในด้านการผลิตและ
การตลาด เช่น สภาเกษตรกรแห่งชาติ
สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย
สมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชไร่

นโยบายด้านการผลิต

ส่งเสริมการปลูก: มีโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้งเพื่อลด
การนำเข้าและพัฒนาคุณภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน

สนับสนุนเทคโนโลยี: มีโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและ
สหกรณ์ รวมถึงสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน

ควบคุมสิ่งแวดล้อม: มีมาตรการควบคุมการเผาต้นข้าวโพด เช่น โครงการ GAP
PM 2.5 Free และการประกาศของภาคเอกชนที่จะไม่รับซื้อข้าวโพดจากแปลงเผา
เพื่อลดปัญหาฝุ่น PM 2.5

ตัวอย่างนโยบายส่งเสริม ตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไทย

ประกาศประกันราคาข้าวโพด ปี 64/65

ราคาอ้างอิงและชดเชยส่วนต่าง
ราคาให้เกษตรกรผู้ปลูก
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2564/65

งวดที่ 12

**** ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เมล็ดความชื้นไม่เกิน 14.5%**

สำหรับเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
มีวันที่เพาะปลูกตั้งแต่ 1 มี.ย. 64 - 31 พ.ค. 65
และระบุวันที่ตลาดว่าจะเก็บเกี่ยวตั้งแต่ 20 ธ.ย. 65 เป็นต้นไป

ราคาเป้าหมาย	ราคาเกณฑ์กลาง อ้างอิง	ส่วนต่างสำหรับ การจ่ายเงินงวดนี้
8.50 บาท/กก.	11.09 บาท/กก.	ไม่มีการชดเชย * ราคาเกณฑ์กลางอ้างอิง สูงกว่าราคาเป้าหมาย

ที่มา: กรมการค้าภายใน

ข่าวนโยบายช่วงปี 68

27 มี.ค. 68

พณ. เตรียมออก 4 มาตรการ
คุมเข้มข้าวโพดนำเข้า

ขึ้นทะเบียน - ออกใบปลอดพา ให้ผ่าน PM2.5

PRD 20 years

© กรมประชาสัมพันธ์ | www.prd.go.th

ที่มา: กรมประชาสัมพันธ์

นโยบายด้านราคาและต้นทุน

ประกันรายได้: ไทยเคยดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดราคาเป้าหมายที่ 8.50 บาท/กก. เพื่อชดเชยส่วนต่างราคาในกรณีที่ราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกัน แต่มาตรการนี้ได้ยุติไปหลังปีพ.ศ. 2566

ควบคุมราคา: มีมาตรการชดเชยดอกเบี้ยให้ผู้ประกอบการที่เก็บสต็อกข้าวโพดเพื่อป้องกันราคาตกต่ำในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก รวมถึงกำหนดราคารับซื้อขั้นต่ำในปี 2568/69 ที่ 9.8 บาท/กก.

นโยบายด้านการค้า

มาตรการควบคุมการนำเข้าข้าวสาลี: กำหนดให้ผู้ประกอบการที่นำเข้าข้าวสาลีต้องซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศตามสัดส่วนที่กำหนด (เช่น มาตรการ 3:1) เพื่อกระตุ้นการใช้ผลผลิตในประเทศ

การเปิดตลาด: มีการกำหนดช่วงเวลาและโควตาการนำเข้าภายใต้ข้อตกลงการค้าต่างๆ เช่น ASEAN Free Trade Area (AFTA) โดยมีการเก็บภาษี 0% สำหรับการนำเข้าในช่วงที่กำหนด

ป้องกันการลักลอบนำเข้า: ตรวจสอบและควบคุมการลักลอบนำเข้าข้าวโพดจากประเทศเพื่อนบ้าน และควบคุมการซื้อขายในตลาดเพื่อป้องกันการเอาเปรียบเกษตรกร

ข้อเสนอด้านการผลิต ตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ความท้าทาย

การควบคุมมลพิษ

ผลผลิตไม่เพียงพอ

ยุทธศาสตร์
การนำเข้า

จุดยืนด้าน
GMO/Genome
Editing

ข้อเสนอด้านการผลิต

- **พัฒนาเมล็ดพันธุ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่:** สนับสนุนการวิจัยพัฒนาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย รวมทั้งเทคโนโลยีการตัดต่อยีนจากสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวกัน (Genome Editing ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับรองในปี 2567) เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านนี้ของไทย ให้สามารถติดตามการพัฒนาเทคโนโลยีของโลก
- **พิจารณาจุดยืน GMO:** การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด GMO ใน 30 ปีทำให้เมล็ดพันธุ์ GMO มีคุณสมบัติเหนือกว่าเมล็ดพันธุ์ลูกผสม โดยยังไม่ปรากฏว่ามีปัญหาความปลอดภัยด้านอาหาร และมีเกษตรกรเรียกร้องให้รัฐอนุญาตให้เกษตรกรไทยปลูกข้าวโพด GMO เพราะต้องแข่งกับข้าวโพด GMO ที่จะนำเข้ามา
- **ยกระดับคุณภาพ:** ส่งเสริมเก็บเกี่ยวเมื่ออายุครบ 120 วัน ลดปัญหาความชื้นสูง/คุณภาพและราคาต่ำ
- **ควบคุมการเผา:** มาตรการ Traceability ยืนยันข้าวโพดจากแหล่งปลอดการเผา
- **ส่งเสริมเกษตรยั่งยืน:** สนับสนุนพืชทางเลือก/ป่าเศรษฐกิจในพื้นที่สูง ป้องกันบุกรุกป่า
- **พัฒนาแหล่งน้ำ:** พิจารณาลงทุนระบบน้ำหยดและแหล่งน้ำเล็กในพื้นที่นอกชลประทานในกรณีมีแหล่งน้ำที่คุ้มกับการลงทุน
- **พิจารณาส่งเสริม “ข้าวโพดชื้อป”** ในพื้นที่ที่มีการเลี้ยงสัตว์มาก โดยเฉพาะที่เป็นกลุ่มชุมชนหรือสหกรณ์

ข้อเสนอด้านราคาและต้นทุน

- **ส่งเสริมเครื่องจักรที่คุ้ม/ลดต้นทุนได้จริง:**
วิจัยพัฒนาและสนับสนุนการเข้าถึงเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพด (เช่น สนับสนุนการวิจัยพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสมกับที่ลาดชันและผู้สูงวัย (ใช้งานง่าย ปลอดภัย น้ำหนักเบา) และลดภาชนะนำเข้าเครื่องจักรเหล่านั้น (หรือเครื่องจักรที่นำมาใช้ผลิตเครื่องจักรเหล่านั้นในประเทศ)
- **พิจารณาลดการปลูกข้าวโพดในพื้นที่ไม่เหมาะสม/ไม่สามารถแข่งขันได้ในระยะยาว** โดยให้ความช่วยเหลือในการปรับเปลี่ยนอาชีพในระยะต้นด้วยโครงการที่รัดกุม

ข้อเสนอด้านการค้า

- **ปรับมาตรการ/ปรับตัวหลังจากทำข้อตกลงกับสหรัฐฯ:**
ในระยะสั้นอาจตั้งเงื่อนไขให้ผู้นำเข้าข้าวโพดสหรัฐอเมริกาต้องซื้อข้าวโพดในประเทศ (คล้ายมาตรการที่ใช้กับผู้นำเข้าข้าวสาลี) แต่ในระยะยาว ควรใช้มาตรการที่ไม่เลือกปฏิบัติสำหรับการนำเข้าข้าวโพด (และพืชอื่น) จากประเทศสมาชิก WTO
- **ควบคุมสิ่งแวดล้อม:**
ใช้มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดกับข้าวโพดที่นำเข้าจากเพื่อนบ้านที่เทียบได้กับที่ปลูกในไทย (เพื่อไม่ให้ไทยแบกรับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการเผาออกประเทศด้วย)
- **เพิ่มความมั่นใจในมาตรฐานการวัดความชื้น** โดยพร้อมที่จะส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสุ่มตรวจเพิ่มในกรณีที่มีผู้ร้องเรียน

TPSO TDRI
สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
Trade Policy and Strategy Office

THAILAND
DEVELOPMENT
RESEARCH
INSTITUTE

ติดต่อ

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.)

กระทรวงพาณิชย์

563 ถนนนนทบุรี อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์: 02-507-7895

E-mail: agri.indus.tps@gmail.com

Facebook: <https://www.facebook.com/TPSO.MOC>

Website: <https://www.tps.go.th/>

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

565 ซอยรามคำแหง 39 (เทพศิลา) เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์ 02-718-5460

โทรสาร 02-718-5461-2

